

UOT 82

HİND SƏBKİNDƏ AHU OBRAZI

(Nizaminin "Leyli və Məcnun"u ilə müqayisəli araşdırma)

Fəridə ÇİNGİZ*

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 28 mart 2023; çapa qəbul edilmişdir: 28 aprel 2023; online-da çap edilmişdir: 31 may 2023.

Received: 28th of March, 2023; accepted: 28th of April, 2023; published online: 31st of May, 2023.

Açar sözlər: Nizami Gəncəvi, hind üslubu, "Leyli və Məcnun", ahu, mifologiya

Giriş

Azərbaycanın dahi şairi Nizami Gəncəvinin (1141-1209) yaratdığı ölməz əsərlərə yüzillər boyu çox sayda müraciətlər olmuşdur. Onun əsərləri dünya söz sənətini zənginləşdirən nadir incilərdəndir. Tanınmış şərqsünas alim E.Bertels Nizaminin əsərlərini mədəni irsindəki ən böyük sərvətlərdən biri adlandırmışdır. (2, s. 6)

Nizami Gəncəvidən sonrakı dövrlərdə onun ədəbi ənənəsi çox sayda şair tərəfindən davam etdirilmişdir. Bu barədə çoxsaylı araşdırmalarda bəhs edilmişdir. Lakin şairin nüfuz çevrəsinə hind səbkində yazan şairlərin də daxil olması indiyədək tədqiq edilməmişdir. Araşdırmamız göstərdi ki, XVI əsrin sonu – XVII əsrin əvvəllərindən etibarən hind üslubunda yazan bir çox şairlər Nizami dühasının əksi olduğu "Xəmsə"dən bəhrələnmişlər.

Məlum olduğu kimi, ədəbiyyatımızda məhəbbət mövzusunda yazılmış əsərlər çoxdur. Sənətkar məhəbbət mövzusunda yazdığı zaman ya təxəyyülünün məhsuluna, ya mifologiyaya, ya dastan və ya rəvayətlərə müraciət edir. "Leyli və Məcnun" əsəri də belə əsərlərdəndir. Bu əsər ərəb əfsanəsi olduğuna baxmayaraq, Nizami Gəncəvi qələmi və sənəti ilə zirvəyə yüksələrək, yeni ədəbi həyat qazanmışdır. Ağah Sırrı Levəndin tədqiqatlarına istinadən deyə bilərik ki, "Leyli və Məcnun" mövzusunda ilk müraciət edən Nizami dastanı fərqli motiv və təsvirlərlə bəzəmişdir. (7, s. 31) Nizamidən sonra fars və türk ədəbiyyatlarında "Leyli və Məcnun" mövzulu əsərlər çoxluq təşkil etsə də, onun ən mükəmməl nümunəsi Nizamiyə məxsusdur. Saib Təbrizi və Qövsü Təbrizi divanında, əsasən, Nizaminin "Leyli və Məcnun" əsərinə edilən müraciətlər maraqlıdır. Biz burada çoxsaylı motivlərdən yalnız "ahu" ilə bağlı olanları tədqiqata cəlb edəcəyik.

1. Mifologiyada "ahu" obrazı

Hind səbki ilə əlaqəli divanları araşdırmamız göstərdi ki, bu üslubda yazan şairlər "Leyli və Məcnun"da yer alan ahu ilə bağlı motivlərə sıx-sıx müraciət etmişlər. Ədəbiyyatımızda "ahu" ifadəsi ceyran, maral, cüyür və s. adlarla ifadə olunmuşdur. (10, s. 68) Bəkir Çinarın "ahu" ilə bağlı fikirlərinə əsaslanaraq deyə bilərik ki, ceyran türk mifologiyasında və türklərin həyat tərzində müqəddəs yerə sahibdir. Qədim uyğur rəsmlərində əski türk inanclarının təsiri ilə ov səhnələrini, yeni dinlərin ikonografiyasını, xüsusilə də Buddist dastan və hekayələrinin təsvirlərini görürük. Şərqi Türküstanda Jataka hekayələrindən birində ceyranın kraldan qaçdığı səhnələr var. Qaçan ceyran və maral Buddanın kamilliyə çatmadan öncə heyvan olaraq yaşadığı həyat dövrlərindən birinə işarə edir.

* magistrant, BAAU
e-mail: farida.chingiz.info@gmail.com

Yaşar Çoruhlu məlumat verir ki, Jatakalardan birində Budda ceyranların hökmdarı idi. O qeyd edir ki, başqa buddist hekayələrdə isə Buddanın bir ov heyvanı (maral, ya da ceyran) olaraq doğulduğundan bəhs olunur. Divan ədəbiyyatında sevgili ahu və pəriyə bənzədilir. Bunun səbəbi isə qədim inanclarda canlı varlıqlar mələk, insan, cin şəklində olub və pərilər də cin tayfasındandır. Pərilər çox gözəldir. İnanclara görə, insanların gözü-nə görünməzlər, insanlardan qaçarlar. (10, s. 74) Divan ədəbiyyatında sevgilinin pəriyə bənzədilməsini belə izah edə bilərik ki, insan pəri və insanın qovuşmasının nəticəsini fəlakət olaraq görür. Buna "Kitabi-Dədə Qorqud" dastanının "Basatın Təpəgözü öldürməsi" boyunda Təpəgözün bir çoban və pərinin övladı olduğuna və beləliklə, bu birlikdən bədheybətə doğulmasını nümunə olaraq qeyd edə bilərik. Yer övladı insan və fərqli məkanın sakini olan pəri qovuşmayan yerlə göyün təcəssümüdür. Sonda bunu da qeyd etməliyik ki, Nizami yaradıcılığında "ahu" bəzən mifologiyadakı "pəri" obrazının yerini alır.

Araşdırmamız göstərdi ki, orta çağ ənənəsində hind səbki şairləri "ahu" sözünü Nizami sənətkarlığının bədii örnəkləri ilə əlaqələndirərək yaratmışlar.

2. Hind səbki şeirində ahu və ilk örnəkləri

Öncə bunu qeyd etməliyik ki, Nizami, Saib və Qövsidə "ahu" sözü "ceyran" olaraq mənalandırılır. Qövsidə Məcnunun ahulara dustaq olması motivinin işlənmə şəklinə nəzər salaq:

*Sanma kim, Məcnun kimi ahuların dustaqiyəm,
Mən əli qanlı, gözü qanlıların dustaqiyəm. (4, s. 256)*

Yuxarıdakı beytdən görüldüyü kimi, Qövsidə Nizami ənənələrindən bəhrələnmişdir və şair, sələfinin "Leyli və Məcnun" əsərində də olduğu kimi, yarın gözünü ahunun (ceyranın) gözü-nə bənzədir. Nizamidən müvafiq beytə nəzər salaq:

*Ahular başından götür tələni,
Onları azad et, sevindir məni. (6, s. 124)*

Bildiyimiz kimi, Nizami ənənəsində Məcnun ahunun gözlərini Leylinin gözlərinə bənzədir. Qövsidə və Saib də ahunun gözlərini, Nizamidə olduğu kimi, Leyli ilə əlaqələndirmişlər. Bu oxşarlıqlardan aydın olur ki, Saib və Qövsidə bəhs etdikləri Məcnun obrazını yaradarkən Nizami ənənəsindən faydalanmışlar.

Qövsidə "özgə ahular" deyimini də diqqətimizi çəkdi. Nizaminin xələfinə aid növbəti nümunələrə diqqət edək:

*Özgə ahular məni ram eyləmək qəsdindədir,
Axır, ey Leyli, gərək məzmi məgər Məcnun sana? (4, s. 21)*

Beytlərin birində Qövsidə ahuların Məcnuna ram olması motivindən bəhs edir:

*Ahular Məcnun ilə ram oldular, fəryad kim,
Kimsə bu çöllərdə məndən qeyri yalqız qalmadı. (4, s. 420)*

Qövsidə gördüyümüz bu təsirlənmə və fərqli yanaşmaları Saib divanında da müşahidə edirik. Ənənələrə sadiqlik, motivlərin işlənmə texnikası və hind üslubuna xas nəzəri xüsusiyyətlər hər iki şairin divanında diqqəti çəkir. Bunu da qeyd etməliyik ki, Qövsidə hind üslubundan təsirlənmə qabarıq şəkildə deyildir. Amma Saibin yaradıcılığında nəinki hind üslubunun mükəmməl örnəklərini görürük, hətta şairin özü bu yeni

üslubun yarandığını aşağıdakı şəkildə ifadə edir:

*Bu məhəbbət söhbətin mən cahana salmışam,
Səbkimin ülgüc dilin çünki əyana salmışam. (7, s. 13)*

Saib və Qövsidə də Nizami yaradıcılığından əxz olunmuş ortaq motivlər azlıq təşkil etmir. Beytlərin təhlili göstərir ki, şairlər özünəməxsus şəkildə Nizami Gəncəvi ənənələrindən istifadə etmişlər. Yuxarıda Qövsü Təbrizi divanından qeyd etdiyimiz sonuncu beytdə şairin digər sələfi Əmir Xosrov Dəhləvinin yaradıcılığına müraciət edilmişdir. İlk öncə qeyd etmək istərdik ki, Əmir Xosrov Nizami ədəbi məktəbinin ilk davamçılarından hesab edilir. Yaxın Şərqi əhatə edən bu ənənənin təməlini qoyan Əmir Xosrov olmuşdur. “Məcnun və Leyli” əsəri Dəhləvinin “Xəmsə”sinə aid üçüncü məsnəvi olmaqla, Nizaminin “Leyli və Məcnun” dastanına yazılmış ilk cavabdır. Dəhləvidə Nizamidən fərqli olaraq, Leyli deyil, Məcnun evləndirilir. Nofəlin qızı Xədicəni Məcnunla evləndirirlər. (11, s. 82) Qövsü “özgə ahulər” deməklə, ehtimal ki, Xədicəni nəzərdə tutur. Dəhləvinin əsərindəki bu epizod Nizaminin “Leyli və Məcnun” əsərindən fərqlidir. Lakin Qövsü burada Nizami ənənələrindən qismən uzaqlaşsa da, əsas məzmunundan tamamilə ayrılmamışdır. Belə ki, ahunu Leyli ilə əlaqələndirərkən Qövsü təkcə Dəhləvidən deyil, Nizami Gəncəvidən də təsirlənmişdir. Nizami Gəncəvidən müvafiq nümunəyə baxaq:

*Yar gözü kimidir ahunun gözü,
İlk bahar gününə bənzəyir üzü.
Yar gözü eşqinə rəhm et ceyrana,
Bahar xatirinə, gəl, qıyma ona. (6, s. 124)*

Nizami Gəncəvinin “Leyli və Məcnun” əsərində ovçunun ceyranları tələyə saldığını görəndə Məcnunun “yar gözü kimidir ahunun gözü” deməsilə, ahunun gözünü və ümumilikdə özünü Leyliyə bənzətdiyini görmüş oluruq. Saibin aşağıdakı beytində də Nizami bənzətməsi ilə müəyyən səsləşmələr vardır:

*Leyli kimi yüz ahunu biz salmışıq tora,
Eşq aləmində Məcnunu keçmiş məqamımız. (7, s. 70)*

Saib yaradıcılığından verdiyimiz nümunədə Nizamiyə əsaslanıldığı diqqətimizi çəkir. Birinci misrada qeyd olunan “yüz ahu” ifadəsi sadəcə mübaliğədir. Şair birinci misrada “Leyli kimi yüz ahunu biz salmışıq tora” deyərək, həm Nizamidəki “Məcnunun ahuları azad etməsi” hissəsindən təsirlənmişdir, həm də fərdi xəyal gücünün məhsulunu dilə gətirmişdir. Saibin divanından qeyd olunan beytin birinci misrasında Xədicənin Məcnuna olan sevgisini və eyni zamanda da Nizami Gəncəvidəki ovçunun ceyranı tora salması ilə Məcnun sevgisinin fərqli olduğunu nəzərdə tutur. İkinci misrada da, Nizaminin dediyi kimi, dəlilikdən kamilliyə gedən Məcnuna diqqət çəkir. Əlyar Səfərli və Xəlil Yusiflinin doğru olaraq qeyd etdiyi kimi, Məcnun “...ariflərin gözündə şahdır, insanlığın zirvəsidir. Ağıllı adamlar onun halına ağlayır, çünki onun faciəsi ağılın, kamalın faciəsidir. Nadanlar ona gülür, çünki onlar ağıl, kamalı, insanı başa düşməkdən uzaqdırlar”. (8, s.170)

*O sevda bayrağı qalxandan bəri
Leylinin hüsnütək tutdu göyləri.
Aləmdə Məcnunu bu rüsvay etdi,
Onun dəliliyi kamala yetdi.
Başa divanəlik gəlsə hicrandan,*

Bütün zəncirlərdən qurtarır insan. (6, s. 82)

Saib Məcnun obrazının fərqi Nizami Gəncəvi və onun xələflərinin yaratdığı obrazlarla müqayisə edərək, Nizaminin Məcnununu aliləşdirir. Maraqlı məqam odur ki, Qövsü və Saib ortaq düşüncənin daşıyıcısı kimi çıxış edərək, Məcnun obrazını fərqli prizmalardan təqdim etməklə sonda Nizaminin yaratdığı kamilliyə gətirib çıxarmışlar. Saibin divanından qeyd olunan beytlərdə Nizami və onun xələflərinin bədii ideyaları arasındakı keçidləri görürük, bu keçidlər Saibin Nizamiyə olan rəğbətindən də xəbər verir.

Saibin aşağıdakı beyti Nizaminin Məcnununa əsaslandığının bir nümunəsidir. Saib Leylinin gözlərini nərgiz gülünə bənzədərək, eşqin şərəbindən içdikdən sonra Məcnunun daha ağıllı, kamil olduğunu deyir. Nizaminin “Leyli və Məcnun” dastanında Qeys hələ məktəbli ikən “eşq adlı elmə” xüsusi həvəs göstərir. O, “eşqin kitabını” oxuyub. Xeyir-xahlıq, alicənablıq, sadəlik, təvazökarlıq, nəciblik, cümləqayğıkeşlik, xoşxasiyyətlik, müdriklik bu “eşq kitabı”nın əsas fəsilləridir. Nizami bu eşqi “ürəkdə bəslənən ətir şüşəsinə” bənzətmişdir”. (3, s. 137)

Naili “ahuyi-afitab” (“günəş ahusu”) adlandırdığı gözəli təsvir edərkən sevgilinin üzündəki xalın rəngini belə dünyanın bütün çöllərində (səhrada) gəzdirdiyi halda, əldə edə bilmədiyini bildirir (13, s. 187):

*Sahrâ-neverd-i âlem olaldan o hâlveş
Bir nâfe hâsıl etmedi âhû-yı âfitâb (13, s. 282)*

Nailinin yuxarıdakı beytinin ideya və mövzu xüsusiyyətləri ilə səsleşməni Saib və Şeyx Qalibin aşağıdakı beytlərində də görə bilərik. Belə ki, hər üç şairə görə, Məcnun səhrada tələyə düşmüş hər ahunu Leyli sanır. Hər üç şairin bu bənzətməsi Nizaminin məsnəvisindəki ovçunun ceyranı tələyə saldığı motiv ilə səsleşir. Beytlərə nəzər salaq:

*Məcnun ol qədr baxıb ahuların gözlərinə,
Leylinin gözlərini görsə, onu ahu sanar. (7, s. 169)*

*Dâm kılmuş Gâlib-i mecnûn derûn-ı tengini
Salmış ol sahrâya çok Leylâyı âhû koymuş ad (14, s. 226)*

3. Hind səbkində yaranmış divan şeiri və Nizaminin “Leyli və Məcnun”undakı digər motivlər

Divan ədəbiyyatında sevgilinin gözü şəkli və təsviri baxımından nərgizə, məsumluğu və saflığı baxımından da ahuya bənzədilir. (10, s. 76) Nərgiz çiçəyi narsiss – yunanların “narkao” sözündəndir. Hərfi mənası “huşu aparan”, yəni “xumarlandırır” deməkdir. Nərgiz gülü, əsasən, suya yaxın yerlərdə yetişir. Özünəvurgunluq rəmzidir. (13, s. 64) Saib Təbrizidən bir beytə nəzər salaq:

*Nərgizə bənzər o gözlər, mey ilə hüşyar olub,
Ahunun gözlərinə sürmə çəkilsə, ram olar. (7, s. 185)*

Şairin “Nərgizə bənzər o gözlər” ifadəsini biz ilk olaraq, “Qoşa nərgiz kimi gözləri xumar” olaraq Nizamidə görürük:

*Qoşa nərgiz kimi gözləri xumar,
Sanki bir bulaqda bitmişdi onlar. (6, s. 176)*

Beytlərdən də göründüyü kimi, Nizami və Saibin sevgilinin xumar gözünü nərgizə bənzətmə tərzini bir-biri ilə səsleşir.

Saibin aşağıdakı beyti bizə Nizaminin “Leyli və Məcnun” əsərindən “Məcnun vəhşilər arasında” hissəsini xatırladır. Nümunəyə nəzər salaq:

*Leylini, zənn eləmə, qalmadı Qeysin halına,
Girib ahu donuna, çöldə nigəhban oldu. (7, s. 188)*

Şair sonuncu misrasında Məcnunun keşiyində duran və ona gözətçilik edən marala işarə edir. Bu məsələyə Nizamidən nümunə qeyd etməklə aydınlıq gətirək:

*O, tordan, vəhşidən qorxmurdu bir dəm,
Vəhşilər olmuşdu Məcnuna həmdəm.
Ona yetişməsin deyə bir zaval,
Keşikdə durardı şir ilə maral.
Çöldə nə qədər ki vəhşilər vardı,
Onun qulluğunda hazır durardı.
Aslanı, maralı, tülküni, qurdu
Yığıb yol üstündə ordugah qurdu.
Hamsı qulluğunda Süleyman sayaq. (6, s. 164)*

Ahunun sevgilidən xəbər çatdıran gözləri motivinin işlənmə şəklinə nəzər salaq:

*Sanma ahular gözün bika kim, ol pərdədə,
Dəmbədəm peyğamlar Məcnunə Leyladən gəlir. (4, s. 75)*

Bu nümunəni Nizaminin “Leyli və Məcnun”unda yer alan Leylinin Məcnuna məktub göndərməsi motivinə işarə kimi qəbul etmək olar. O pərdədə Leyli və Məcnunun özü-nün daxili dünyasından söz gedir. Çünki “pərdə” anlayışı ayrı-ayrı dünyaları simvolizə edir. Qövsü Təbrizi “sanma ahular gözün bika kim” deyərək, dilbərin (ceyranın) məşğuliyyətinin saatbasaat, anbaan Məcnuna Leylidən xəbər gətirmək olduğunu bildirir. Nizami və Əbdürrəhman Camidə Məcnun ilə Leylinin məktublaşdığını görürük. Lakin Nizaminin Leylinin məktubunun Məcnuna yetişməsi hissəsi ilə müqayisədən məlum olur ki, Qövsü Nizaminin Məcnununa işarə edir. Nizaminin “Leyli və Məcnun” dastanında aşiq-lər şair xislətli olub bir-birinə məktub (namə) – fəraqnamələr yazırlar. Bu məktubları çox vaxt səba yeli ilə göndəririlər və cavab alırlar. (1, s. 314) Nizaminin:

*Ahu gözləriylə baxsa o canan,
Dövşən yuxusan gedərdi aslan... (6, s. 176)*

- beytinə diqqət etsək, Qövsinin Nizamidə olan ifadə bütünlüyünü olduğu kimi verdiyini və fikrə estetik lövhələrlə yeni məna qatdığını görürük.

Nəticə

Araşdırma göstərdi ki, hindi səbki şairlərinin ədəbiyyata gətirdiyi yeniliklərə – Nizami ənənəsinə əsaslanmalar, bu əsasda onların söz və düşüncə aləminin zənginləşməsi də daxildir. Burayadək deyilənlərdən də göründüyü kimi, Nizami ədəbi mirasına üz tutmuş hind səbki şairləri bu ənənədən sıx-sıx faydalanmışlar. Bu bəhrələnmələrdən biri olan ahu surəti, Nizamidə olduğu kimi, hind səbki şairlərində də “sevgilinin gözü” ola-

raq mənalandırılır, çoxsaylı poetik düşüncənin qaynağı sələfin "Leyli və Məcnun" əsəri olur.

ƏDƏBİYYAT

Azərbaycan dilində:

1. Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi. Orta əsrlər Azərbaycan ədəbiyyatı. Bakı: Elm, 2020, 1090 s.
2. Bertels Y. Böyük Azərbaycan şairi Nizami. Bakı: Təhsil, 2017, 168 s.
3. Cəfər M. Nizaminin fikir dünyası. Bakı: Yazıçı, 1982, 201 s.
4. Qövsü Təbrizi. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Lider, 2005, 325 s.
5. Məhərrəmov T. Əmir Xosrov Dəhləvinin "Məcnun və Leyli" poeması. Bakı: Elm, 1970, 104 s.
6. Nizami Gəncəvi. Leyli və Məcnun. Bakı: Lider, 2004, 287 s.
7. Saib Təbrizi. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Öndər, 2004, 255 s.
8. Səfərli Ə. və Yusifli X. Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi. Bakı: Ozan, 2008, 695 s.
9. Orucoglu R. Nərgiz çiçəyi (Narsis) // "Xəmsə", 2005, №003, s. 64-66

Türk dilində:

10. Çınar B. Türk mitolojisinde Geyiğin Divan Şiirinde Ahuya Dönüşmesi. TÜBAR, XLIII, Bahar, 2018, 85 s.
11. Eke N.U. Nailinin "Afitab" Gazelinin Şerhi ve Yapısalcılık Açısından İncelenmesi // Türkiyat Araştırmaları Dergisi, 2011, 200 s.
12. Levend A. S. Arap, Fars ve Türk Edebiyatlarında Leylâ ve Mecnun Hikâyesi. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1959, 405 s.
13. Nail-i Kadim. Divan. Ankara: Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2019, 598 s.
14. <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/10654,metinpdf.pdf?0>

Резюме

Фарида Чингиз

Образ аху в индийском стиле

(сравнительное исследование с "Лейли и Меджнун" Низами)

Выдающийся представитель азербайджанской литературы Низами Гянджеви своим творчеством оставил глубокий след в мировой литературе. Могучий художник – одна из редких личностей по богатому художественному воображению. Каждое произведение великого поэта Низами Гянджеви, которого считают одним из величайших мастеров слова всех времен, заслуживает особого внимания. В частности, многие поэты обращались к теме «Лейли и Меджнун», которая является одним из любовных эпосов и веками сохраняла традиции Низами. В статье сравниваются диваны сабки-хиндийских поэтов Саиба Тебризи, Говси Тебризи, Наили и Шейха Галиба с историей любви Низами. «Лейли и Меджнун» – самое ценное произведение о любви в нашей литературе. Индийские поэты-сабки регулярно ссылались на мотивы, связанные с аху. В нашей литературе выражение «аху» относится к газели, оленю, косуле и др. и т.д. использовались имена. В диванной литературе глаза влюбленного сравнивают с нарциссами по форме и влиянию и с аху по невинности и чистоте. У Низами Гянджеви и в диванах поэтов индийского стиля, извлечших из этого пользу, исследовано, в каких точках обращалась тема аху. В статье сравнивается отличие образа Меджнуна Саиба Тебризи от образов, созданных Низами Гянджеви и его преемниками. Интересно, что Говси и Саиб, выступая носителями общей мысли, доводили образ Меджнуна до совершенства, как и Низами, хотя и с разных точек зрения. Наше исследование показало, что в средневековой традиции индийские поэты-сабки создавали слово «аху», связывая его с художественными образцами мастерства Низами.

Низами Гянджеви показал свое влияние на мировое литературоведение своей отличительной чертой в нашей классической поэзии. С этой точки зрения мы можем увидеть следы творчества Низами в индийских поэмах сабки. Наше исследование показало, что индийские поэмы сабки основаны на символах и требуют подтекстового анализа. В статье эпос Низами Гянджеви «Лейли и Меджнун» сопоставляется с диванами Саиба Тебризи, Говси Тебризи, Наили и Шейха Галиба,

анализируются традиции и новации.

Ключевые слова: Низами Гянджеви, «Лейли и Меджнун», аху, мифология

Summary

Farida Chingiz

Ahu image in Indian style
(Comparative study with Nizami's "Leyli and Majnun")

An outstanding representative of Azerbaijani literature, Nizami Ganjavi, left a deep mark on world literature with his creativity. The powerful artist is one of the rare personalities in terms of his rich artistic imagination. Every work of the great poet Nizami Ganjavi, who is considered one of the greatest wordsmiths of all time, deserves special attention. In particular, many poets addressed the theme of "Leyli and Majnun", which is one of the love epics, and kept Nizami traditions alive for centuries. The article compares the divans of Sabki-Hindi poets Saib Tabrizi, Govsi Tabrizi, Naili and Sheikh Ghalib with Nizami's love story. "Leyli and Majnun" is the most valuable work written on love in our literature. Indian sabki poets regularly referred to motifs related to ahu. In our literature, the expression "ahu" refers to gazelle, deer, roe deer, etc. etc. names were used. In divan literature, the lover's eyes are compared to daffodils in terms of their shape and influence, and to ahu in terms of their innocence and purity. In Nizami Ganjavi and in the divans of the poets of the Indian style who benefited from it, it was investigated at which points the theme of ahu was addressed. The article compares the difference between the image of Majnun by Saib Tabrizi and the images created by Nizami Ganjavi and his successors. The interesting point is that Govsi and Saib, acting as carriers of a common thought, brought the image of Majnun to perfection like Nizami, albeit from different prisms. Our research has shown that in the medieval tradition, Indian sabki poets created the word "ahu" by associating it with artistic examples of Nizami craftsmanship.

Nizami Ganjavi has shown his influence on world literary studies with his distinctive signature in our classical poetry. From this point of view, we can see the traces of Nizami's creativity in Indian sabki poems. Our research has shown that Indian sabki poems are based on symbols and require subtextual analysis. In the article, Nizami Ganjavi's epic "Leyli and Majnun" is compared with Saib Tabrizi, Govsi Tabrizi, Naili and Sheikh Ghalib's divans, traditions and innovations are analyzed.

Key words: Nizami Gancavi, Indian style, "Layla and Majnun", ahu, mythology

Məsul katib fil.ü.f.d., dos. Şıxıyeva Səadət Məmməd qızının rəyi əsasında çapa məsləhət görülmüşdür.